

دسته خبرنامه قالی و صنایع

کمیسیون قالی و صنایع دستی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

سال اول | شماره‌ی پنج | دی ۱۳۹۱ | ۸ صفحه | 8 Pages | January 2013

گلیم، پیشینه و آبروی گذشته، حال و آینده‌ی ماست

گفت‌وگو با «محمد رضا انجالی»
تولیدکننده و صادرکننده‌ی گلیم سیرجان

۵ و ۴ صفحات

قالی کرمان، بخش خصوصی ۸

سخن‌سردیدار | ۲

نرخ ارز و فرصت طلایی
صادرکنندگان ایرانی

خبر | ۳

نشست کمیته‌ی فرش
استان برگزار شد

فراخوان | ۳

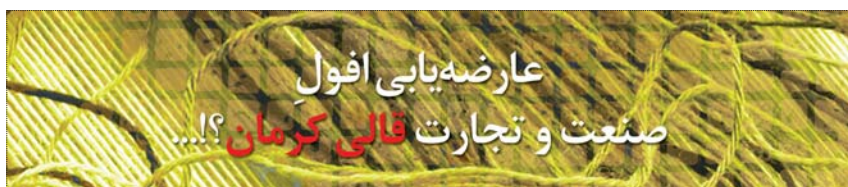
مسابقه‌ی طراحی و نقاشی
نقشه‌ی فرش دست‌باف

دیدگاه | ۶

توصیه‌هایی برای نگه‌داری
قالی دست‌باف (۲)

مقاله | ۷

مروری بر بخش‌هایی از
تاریخچه‌ی قالی کرمان و
حضور ژنرال انگلیسی

عارضه‌یابی افول
صنعت و تجارت قالی کرمان!...

پذیرش آگهی در
خبرنامه
قالی و صنایع
تلفن سفارش آگهی: ۲۴۷۵۶۴۴

سخن سردبیر | نرخ ارز و فرصت طلایی صادرکنندگان ایرانی

سیدمحمدابراهیم علوی
سردبیر، عضو هیات نمایندگان
و معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق

این‌ها همه علامت‌های بسیار روشن و خوبی در انگیزه‌دادن برای فعالان بخش‌های اقتصادی کشور در جای‌جای سرزمین اسلامی ایران است که برای تولید، آن هم «تولید صادرات‌محور» بکوشیم. دشمن ناخوسته شرایطی را فراهم کرده است که در این برهه از زمان صادرات ایران ارزشمند باشد، کشور چین برای توسعه صادرات و ایجاد اشتغال برای جمعیت عظیم خود، صادرات را محور و هدف قرار داده است و ارزش پول ملی خود را در قبال توسعه صادرات به سراسر جهان و تصرف بازارها، کاهش و مضر به حفظ ارزش پایین پول ملی در قبال ارزهای خارجی به‌ویژه دلار است و از این راه با توسعه صادرات و به‌تبع آن افزایش تولید ملی و اشتغال، به جنگ بزرگ‌ترین قدرت اقتصادی دنیا یعنی آمریکا رفته است. امروز دشمن ناخوسته شرایطی را بر ما تحمیل کرده است که با تحریم نفتی و کاهش ارزش پول ملی، الزاماً و اجباراً به عدم اتکالی به درآمد نفت و تولید صادرات‌محور، توسعه بازار کالا و خدمات فنی-مهندسی خود در سایر کشورها و کسب درآمد ارزی غیرنفتی ببیند. بیاییم شکر نعمت را به جای آوریم و «دارهای قالی» را بیش از پیش برپا داریم، با مواد اولیه باکیفیت و مرغوب، طرح‌های اصیل و هنری قالی، گلیم، پته و صنایع دستی ایرانی و کرمانی را تولید و با مطالعه بازارهای خارج از کشور و توجه به سلیق و ذوق مصرف‌کنندگان خارجی، قالی، گلیم، پته، صنایع دستی مورد نیاز و بازارپسند خارجیان را با کیفیت و قیمت رقابتی تولید و صادر کنیم. با این قیمت ارز و پول ملی، بهار صادرکنندگان آغاز شده است و فرصت طلایی برای «تولید صادرات‌محور»، این فرصت را غنیمت شمیریم، برپا داریم دارهای قالی را در جای‌جای سرزمین ایران اسلامی و به‌ویژه کرمان، مهد قالی ایران. پیروز باشید.

ضعف چهارم: عدم اتکالی برنامه‌ریزی‌های اقتصادی به مدل‌های بومی و عدم استفاده از منابع بومی
چهار راه حل اصلی داریم:
اول: تغییر مسیر جریان ثروت و سرمایه. بیست و پنج درصد تولید ناخالص ملی در تهران است؛ باید سفته‌بازی و فعالیت‌های کاذب را خارج و فعالیت‌های پایدار را حمایت کنیم.
دوم: مردمی کردن (عمومی کردن) اقتصاد: تمام مردم باید در تمام سرزمین فرصت فعالیت پیدا کنند.
سوم: استفاده‌ی حداکثری از منابع بومی و سرزمینی
چهارم: قطع رابطه‌ی بودجه‌ی هزینه‌های دولت (مخارج جاری دستگاه‌های دولتی) با ارز حاصل از صادرات نفت خام.
(این مطالب، بخش‌هایی از سخنرانی مهم ریاست محترم جمهوری در مجلس شورای اسلامی است.)

ترجیح دادم سرفقالی این شماره را به نقل عینی بخش‌هایی از سخنرانی ریاست محترم جمهوری در مجلس شورای اسلامی اختصاص دهم، خواهش می‌کنم چندبار به دقت سخنان مذکور را بخوانید و یکی‌دو نوبت هم به متن کامل سخنرانی در مجلس که در سایت‌های خبری و روزنامه‌ها درج شده است مراجعه نمایید.
سفارش می‌کنم مقام معظم رهبری، توسعه صادرات غیرنفتی است و آرزوی قلبی معظم‌له، بسته شدن چاه‌های نفت در آینده نزدیک و اتکا به صادرات غیرنفتی است. هدف و آرزوی ریاست محترم جمهوری هم مردمی کردن و عمومی کردن اقتصاد و ایجاد فرصت فعالیت برای تمامی مردم در عرصه سرزمین، استفاده‌ی حداکثری از منابع بومی (از جمله هنر، دانش، و دست‌های توانمند مردمان و زنان در تولید و عرضه صنایع دستی بی‌نظیر ایران) و قطع رابطه‌ی تامین مخارج عمومی دستگاه‌های عرضی و طولی دولتی از محل درآمد صادرات نفت می‌باشد.

احمدی نژاد:
ملتی که قالی می‌بافد نباید روی حصیر زندگی کند، همه‌ی ما در یک سنگر هستیم، بنده و شما با یک تعهد مشترک در عرصه‌ی مدیریت کشور وارد شدیم، دشمن به مردم، صیانت از ارزش‌های الهی، آبادانی و رفع محرومیت‌ها و فراهم آوردن زمینه‌ی رفاه برای مردم، هیچ‌یک از ما برای خود نیامده‌ایم، امروز دو موضوع اساسی و مهم برابر ما قرار گرفته.
موضوع اول: روند رشد کشور، ما یک ملت بزرگ هستیم و باید پیشرفت کنیم.
موضوع دوم: تحریم دشمنان است.
الان ما تبدیل شده‌ایم به بزرگ‌ترین صادرکننده‌ی نفت در منطقه با درآمد ۱۰۰ میلیارد دلار در سال، در صادرات غیرنفتی از ۷ میلیارد دلار به ۴۳ میلیارد دلار صادرات رسیده‌ایم. باید به سطح چند کشور اول دنیا برسیم و به الگو تبدیل شویم. تحریم‌ها به‌طور طبیعی یک‌سری مشکلات ایجاد می‌کند، اول سرعت رشد کشور (آن را کند می‌کند)، دوم فشار به بخش‌های وسیعی از مردم که درآمد ثابت دارند، سوم اخلاص در تجارت خارجی، چهارم افزایش فاصله‌ی طبقاتی و... اما چه باید کرد:

۱. ادامه‌ی وضع موجود
 ۲. تسلیم در برابر دشمن، که خوب، این از ساحت مردم و نظام و دولت و مجلس به دور است.
 ۳. ایجاد تحول ساختاری و استفاده از ظرفیت‌های ملی.
- ما فکر می‌کنیم می‌شود تمام طراحی‌ها و تهدیدات دشمن را به فرصت تبدیل کنیم. باید نقاط ضعف را بشناسیم:
ضعف اول: جریان ثروت و سرمایه
ضعف دوم: منحصر شدن عرصه‌ی اصلی اقتصاد به افراد خاص و معدود و خارج شدن عموم مردم از این عرصه
ضعف سوم: اتکالی بودجه‌ی هزینه‌های دولت به ارز نفت

نقش

نقش درختی

لادن افضلی

نوعی از طرح سبزیکار با نام آب‌نما معروف است به این دلیل که ترنج میانی از آب و جواریب است در داخل مربع یا مستطیل و از گل‌های رنگارنگ تشکیل شده است.

نقش درختی حیوان‌دار

زمینه‌ی این طرح‌ها تداعی‌کننده‌ی بیشه‌زاری است که در جای‌جای آن حیوانات مختلفی از قبیل اهلی و وحشی در لابه‌لای علفها و درختان به جست‌وجوی و استراحت مشغولند و آنان سعی داشتند آنچه را که در ذهنشان شاخسار درختان به نظاره آنان کمر بسته‌اند. حاشیه‌ی این طرح‌ها پهن می‌باشد و اکثر نقوش متن فرش با اندکی تغییر در ابعاد کوچک‌تر در آن وجود دارد. این طرح‌ها قرینه نداشته و عاری از هرگونه قرینه‌سازی است، ولی تقسیم‌بندی حیوانات و گیاهان و درختچه‌ها در متن به نحو احسن و در نهایت هماهنگی و تعادل در تمام جوانب آن به چشم می‌خورد.
نقش درختی حیوان‌دار در بین قالی‌های محرابی کرمان هم مشاهده می‌شود و با نام محرابی، درختی حیوان‌دار خوانده می‌شود. در این‌جا به بررسی نمونه‌ای از این فرش می‌پردازیم.

این فرش مربوط به سال ۱۲۸۰ (ه.ش) می‌باشد و نامی از طرح و بافته‌ی آن در دست نیست. در متن فرش همان‌طور که مشاهده می‌شود درختی است کاملاً رویایی در طرح و رنگ که بر درخت به جای برگ، گل و به جای گل، دسته‌گل طراحی شده است، درخت بید مجنون می‌باشد که برای جلوه‌ی بیشتر درخت، شاخ و برگ آن به سمت‌های مختلف گاه به زیر و گاه به سمت آسمان ترسیم شده است. با کمی توجه به اشیان پرندگان در لابه‌لای شاخه‌های درخت و

منشاء اصلی این طرح در راور کرمان است. از آنجایی که این منطقه کویری می‌باشد، مردم این سرزمین همیشه در رویای مراتع سرسبز، آب و باغ‌های روح‌بخش بوده و آنان سعی داشتند آنچه را که در ذهنشان آرزو بوده را در تار و پود فرش زنده کنند. این قالی‌ها مملو از برگ‌ها، گل‌ها، حیوانات، درختان سبز سرو و آبگیرهایی است که طراوت جنگل‌های سایه‌دار و انبوه را در ذهن بیننده تداعی می‌کند. مجموعه‌ی عناصر طرح‌های درختی (گل‌ها، درختچه‌ها، گیاهان...) به‌صورتی یکسان و گاه متفاوت و جدا از هم با آرایشی زیبا متن این طرح را در بر می‌گیرد. طرح درختی بر اساس عناصر موجود در فرش عبارتند از: سبزیکار، حیوان‌دار، گلدانی، سراسری... تنوع نقش و رنگ در این فرش‌ها زیاد است. بیش‌تر فضای سبزی، طبیعت، حیوانات و جنگل‌ها را در بر می‌گیرند و معمولاً به صورت یکسره می‌باشند.

نقش درختی سبزیکار

نقش سبزیکار از ابداعات «حسن‌خان شاهرخی» در اواخر قرن ۱۹ می‌باشد. این طرح سرشار از گل‌های طبیعی است که بیش‌تر نسترن می‌باشد، برگ‌هایی است که گاه با حاشیه و گاه بدون حاشیه بافته می‌شود و از کثرت گل، گیاه و زمینه‌ی سبزرنگ به سبزیکار معروف است. حاشیه در طرح سبزیکار معروف به حاشیه سرخود، درباری یا شکسته است با پهنای نسبتاً زیاد، اغلب با شاخه‌پیچ‌های مزین به برگ زیتون از متن فرش جدا می‌شود.

تصویر پرندگان متوجه می‌شویم که این صحنه‌ها رئال و طبیعت‌گرایانه می‌باشند. در این میان صحنه‌ی شکار جوجه‌ی پرندگان توسط ازدها و نحوه‌ی برخورد پرندگان در این صحنه بیان‌کننده‌ی یک رویداد کاملاً طبیعی است. پرندگان نزدیک به این صحنه دچار ترس، پرندگان با کمی فاصله‌ی بیشتر متحیر و پرندگان با فاصله‌ی بیشتر از این صحنه در کمال آرامش و بی‌توجه نسبت به این موضوع می‌باشند.

در حوضچه‌ی پایین فرش کاملاً حیات و بقای عمر حیوانات در جریان است و به گونه‌ای طراحی شده که گویی آب جریان دارد. قابل ذکر است که گفته شود شیوه‌ی طراحی و رنگ‌رزی و بافت آب در این فرش به فرش باغ بهشت بسیار شباهت دارد. در هر دو فرش، آب دارای جریان و حرکت، دارای عمق و نشان‌دهنده‌ی تعادل در طبیعت می‌باشد و این تعادل در این‌جا با حرکت زنده و روان ماهی و مرغابی‌ها، نحوه‌ی رسم آن‌ها و همچنین شکار کرم توسط یکی از مرغابی‌ها چرخه‌ی حیات را به نمایش گذاشته و هماهنگی کامل با طبیعت دارد.

رنگ زمینه‌ی اصلی فرش سرمه‌ای سبز و در بالای زمینه سبز مغز پسته‌ای می‌باشد. دلیل انتخاب این دو رنگ به احتمال زیاد برای القای بُعد و پرسپکتیو قوس قسمت فوقانی بوده و در این‌جا گویا از ایوانی با سایبانی قوسی به فضای مملو و پر از گل و گیاه و حیوان نظاره‌گر می‌باشیم. عناصر در حاشیه‌ی فرش عبارتند از: دسته‌گل و بید مجنون که با متن هماهنگی دارد و ۴۰ پار در حاشیه تکرار شده است. طراحی، رنگ‌رزی و بافت این فرش مقارن با اوایل دوره‌ی اوج‌گیری فرش کرمان انجام گرفته است.

خبر

نشست کمیته‌ی فرش استان برگزار شد

دومین جشنواره‌ی فروش فرش دستباف با شعار «هر فروشگاه، یک نمایشگاه» از ۲۲ بهمن تا ۲۴ اسفند سال جاری در پنج شهرستان کرمان، سیرجان، رفسنجان، زاهد و راور برگزار می‌شود.

در نشست کمیته‌ی فرش استان که با حضور آقای لطفی افشار مدیر امور استان‌های مرکز ملی فرش ایران و آقای کریم‌شاهی دبیر اجرایی هفتمین المپیاد فرش ایران برگزار شد؛ در خصوص برگزاری دومین جشنواره‌ی فروش فرش دستباف، مقرر گردید: هماهنگی لازم از سوی اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت و اتحادیه‌ی صنف فرش فروش کرمان صورت پذیرد.

در این جلسه همچنین موارد دیگری از سوی آقای زربسی معاون بازرگانی داخلی سازمان صنعت، معدن و تجارت مطرح شد و مورد تصویب قرار گرفت که از آن جمله: برگزاری مسابقه‌ی منطقه‌ای طراحی و نقاشی فرش دستباف بود که در این خصوص نیز مقرر شد: این مسابقه در تاریخ ۹۲/۱/۳۰ با حضور استان‌های سیستان و بلوچستان و هرمزگان به میزبانی کرمان برگزار گردد.

در این رابطه، انجمن طراحان و نقاشان فرش کرمان به‌عنوان مجری برگزاری مسابقه انتخاب و قرار شد انجمن طراحان و نقاشان فرش کرمان، اقدامات و هماهنگی‌های لازم را با مراجع ذی‌ربط به‌عمل آورد.

در این نشست، نامه‌ی شماره‌ی ۳۰۰ مورخ ۹۱/۸/۲۳ اتحادیه‌ی صنف فروشندگان فرش کرمان در خصوص برگزاری نمایشگاه فرش دستباف با شرکت تجار و تولیدکنندگان فرش از سراسر کشور نیز قرائت و مورد توافق اعضا قرار گرفت و مقرر شد: پس از تصویب موضوع در جلسه‌ی کمیته‌ی نمایشگاهی، اقدامات لازم توسط اتحادیه انجام شود.

همچنین طرح موضوع برگزاری المپیاد کشوری فرش دستباف ایران از دیگر مواردی بود که توسط آقای عباس‌پور رییس اداره‌ی فرش سازمان در این نشست مطرح شد.

لطفی افشار مدیر امور استان‌های مرکز ملی فرش ایران هم در این خصوص برنامه‌های لازم جهت هرچه بهتر برگزار شدن این المپیاد را ارائه کرد و گفت: با اهمیت جلوه‌دادن این رویداد مهم برای کرمان نقطه‌ی عطفی خواهد بود؛ بنابراین همکاری آموزش و پرورش و دانشکده‌ی هنر و سایر دستگاه‌های مربوطه برای برگزاری هرچه بهتر این المپیاد ضروری است.

لازم به ذکر است؛ این المپیاد در دو سطح دانش‌آموزی و دانشجویی با همکاری مرکز ملی فرش ایران، سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، اداره‌کل آموزش و پرورش استان و دانشکده‌ی هنر و معماری صبا (بخش فرش) در تاریخ‌های ۱۵ و ۱۶ و ۱۷ اسفندماه سال جاری در کرمان برگزار خواهد شد. ضمناً در این نشست، مرکز آموزش بازرگانی کرمان از سوی مرکز ملی فرش ایران به‌عنوان مجری برگزاری المپیاد انتخاب شد.

در این نشست همچنین مقرر شد: جلسات کمیته‌ی اجرایی برگزاری المپیاد، به‌صورت منظم و هفتگی جهت پی‌گیری موضوعات مربوطه توسط اداره‌ی فرش سازمان صنعت، معدن و تجارت استان تشکیل شود.

فراخوان

مسابقه‌ی طراحی و نقاشی نقشه‌ی فرش دستباف (منطقه‌ی جنوب شرق شامل استان‌های کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان)

هنر فرش ایرانی سالیان طولانی همواره الهام‌بخش هنرمندان و نمایانگر فرهنگ غنی ایرانی بوده است. ترکیب بدیع نقش مایه‌های زیبا و دل‌فریب فرش‌های ایرانی همیشه مورد توجه شیفتگان هنر بوده و به‌عنوان یک اثر هنری تمام‌عیار، مجموعه‌داران و علاقه‌مندان را به خود جلب کرده است. در این میان، هنرمندان طراح و نقاش فرش ایرانی در این زمینه، نقش انکارناپذیری داشته و برای حفظ این ودیعه‌ی به‌جای‌مانده از گذشتگان، به‌جد کوشیده و با خلاقیت‌ها و ابداعات خود به غنای آن افزوده‌اند. بی‌شک برتری و مزیت طرح‌ها و نقوش فرش ایران از مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار در ارزش افزوده‌ی فرش دستباف ایران به شمار می‌آید که توان رقابت‌پذیری مناسبی را به آن داده است.

مرکز ملی فرش ایران جهت به‌وجود آوردن زمینه‌ی خلاقیت و نوآوری در طرح و نقش، در کنار حفظ اصالت‌های این هنر و همچنین ایجاد انگیزه در میان هنرمندان، به‌خصوص هنرمندان جوان این رشته، با همکاری انجمن طراحان اقدام به برپایی مسابقه‌ی طرح و رنگ نقشه‌ی فرش دستباف در سطح منطقه‌ی جنوب شرق نموده است.

(غلامعباس شریعتمداری؛ دبیر انجمن طراحان نقشه‌ی فرش استان کرمان)

شرایط و مقررات عمومی مسابقه:

۱. شرکت در مسابقه ویژه‌ی همه‌ی طراحان و نقاشان فرش ساکن در استان‌های کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان می‌باشد.
۲. هر شرکت‌کننده مجاز است در هر یک از بخش‌های مسابقه تنها یک اثر ارائه نماید.
۳. پس از راه‌یابی اثر به مسابقه، امکان خارج کردن آن از برنامه‌ی مسابقه وجود ندارد.
۴. اثری که فاقد مشخصات کامل پدیدآورنده‌ی اثر باشد پذیرفته نمی‌شود.
۵. تنها پدیدآورندگان اثر مجاز به شرکت در مسابقه می‌باشند.
۶. آثار پذیرفته‌نشده، پس از پایان مسابقه به صاحبان اثر بازگشت داده خواهد شد و عدم مراجعه و یا پی‌گیری طرف مدت یک‌ماه به‌منزله‌ی انصراف از دریافت اثر تلقی خواهد شد.
۷. دبیرخانه‌ی مسابقه ضمن درک ارزش آثار و به‌کار بردن نهایت دقت و تلاش در حفظ و نگهداری آن‌ها، هیچ‌گونه مسئولیتی در برابر احتمال آسیب‌دیدگی و خسارت ناشی از ارسال نامطلوب، مشکلات پستی و حوادث غیرمترقبه ندارد.
۸. ارسال اثر و شرکت در مسابقه به‌منزله‌ی قبول همه‌ی شرایط تعیین‌شده و نیز اعلام مالکیت معنوی اثر می‌باشد.
۹. مورد توجه شرکت‌کنندگان هر اثر تنها در یک بخش می‌تواند شرکت کند.
۱۰. اثر نباید قبلاً در هیچ جشنواره و یا مسابقه‌ی ارائه شده باشد.

شرایط آثار مورد پذیرش:

- آثار در دو رشته‌ی طراحی نقشه فرش و رنگ‌آمیزی و نقطه‌گذاری در دو بخش زیر مورد ارزیابی قرار خواهند گرفت:
 - آثار کلاسیک و شهری که در قالب اصول و پایه‌های طراحی سنتی ایران و اصالت طرح و نقش فرش منطقه باشد.
 - آثار شکسته‌ی روستایی و عشایری که براساس اصالت‌های فرش منطقه تولید شده باشند.
- شرایط اختصاصی آثار مسابقه:**
- (الف) آثار طراحی
- آثار باید به صورت سپاه‌قلم و بر روی کاغذ شطرنجی به‌صورت کامل اجرا شود.
 - ابعاد آثار ارسالی حداکثر باید ۳۰۰*۲۰۰ سانتی‌متر باشد.
 - محدودیتی برای آثار پرینت‌شده و یا اجراشده به‌وسیله کامپیوتر موجود نمی‌باشد.
- (ب) آثار رنگ و نقطه
- آثار باید به‌صورت کامل رنگ و نقطه شده و بر روی کاغذ شطرنجی اجرا شده باشد.
 - ابعاد آثار ارسالی حداکثر ۳۰۰*۲۰۰ سانتی‌متر باشد.
 - محدودیتی برای آثار پرینت‌شده و یا اجراشده توسط کامپیوتر موجود نمی‌باشد.
 - در صورتی که طراحی اثر بر عهده‌ی شخص دیگری می‌باشد نام طراح اثر ذکر شود.
 - تکمیل و ارسال فرم ثبت‌نام طبق نمونه‌ی ضمیمه.

یادآوری:

برای هر اثر برگی جداگانه تکمیل و به همراه اثر ارسال شود. روی آثار ارسال‌شده، هیچ‌گونه علامت و امضا و سایر مشخصات نباشد. در صورت ارسال پستی، رسید پست سفارشی را نزد خود نگه دارید. در صورت تحویل حضوری در دبیرخانه، از دبیرخانه رسید یا ذکر تاریخ را اخذ نمایید. داوطلبان علاقه‌مند به شرکت در مسابقه برای هرگونه اطلاعات پیش‌تر می‌توانند از طریق ایمیل: Shariat_kerman_carpet@yahoo.com یا تلفن همراه ۰۹۱۳۲۴۲۷۸۰۸ سوالات خود را مطرح کنند. ضمناً اطلاعات مسابقه در سایت www.kermankrafts.com اطلاع‌رسانی شده است.

مهلت ارسال آثار:

داوطلبانی که آثار خود را به‌وسیله پست ارسال می‌نمایند بایستی حداکثر تا تاریخ ۱۳۹۲/۱/۳۱ آثار خود را به‌نحو شایسته بسته‌بندی و به پست سفارشی تحویل و رسید آن را جهت اقدامات بعدی نزد خود نگاه دارند.

داوطلبانی که برایشان میسر است که آثار خود را حضوراً تحویل دبیرخانه داده و رسید دریافت نمایند، تا تاریخ ۱۳۹۲/۲/۵ مهلت دارند که اقدام به تحویل اثر نموده و رسید دریافت نمایند. لذا آثاری که پس تاریخ‌های مذکور ارائه شوند، در مسابقه شرکت داده نخواهند شد.

فرم ثبت‌نام و مشخصات اثر:

الف) ثبت مشخصات صاحب اثر:	نام پدر:
نام و نام خانوادگی:	تاریخ تولد:
شماره شناسنامه:	محل تولد:
سابقه‌ی کار:	تلفن همراه:
تلفن ثابت و کد شهرستان محل اقامت:	نشانی کامل پستی:
پست الکترونیک:	ب) مشخصات اثر:
نام اثر:	سبک یا مکتب اثر:
محل تولید:	ابعاد:
رج‌شمار:	سال تولید:
اینجانب	ضمن پذیرفتن مقررات مسابقه،
متقاضی شرکت در بخش	می‌باشم.
امضا:	تاریخ:

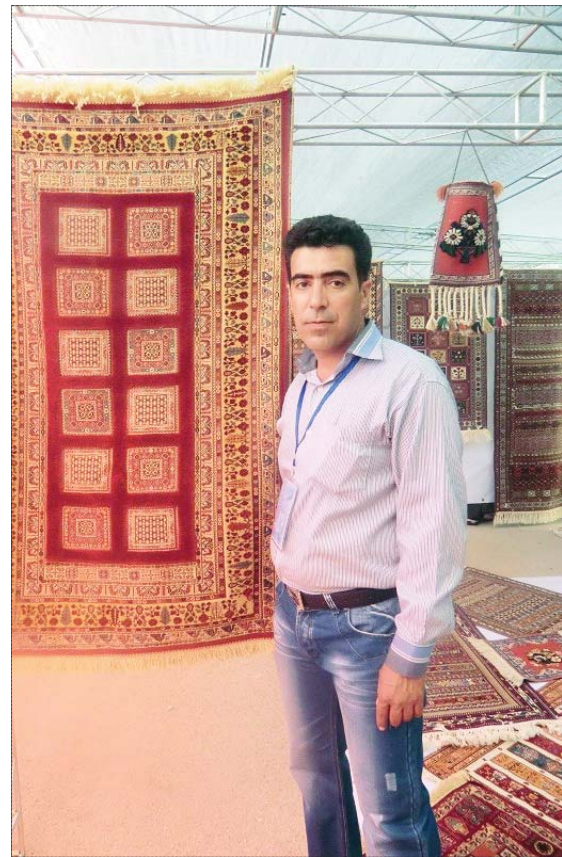
نشانی دبیرخانه‌ی مرکزی:

کرمان، بلوار باستانی پاریزی، جنب شرکت سهامی فرش ایران، انجمن طراحان و نقاشان فرش دستباف استان کرمان

گفت‌وگو

گفت‌وگو با «محمد رضا انجामी»
 تولیدکننده و صادرکننده گلیم سیرجان

گلیم پیشینه و آبروی گذشته، حال و آینده ماست

چند نفر بافنده در منطقه وجود دارد و سالانه چه میزان گلیم تولید می‌شود؟
 در حال حاضر ده‌هزار بافنده در سیرجان مشغول به کار هستند و تولید سرانه ۶۰ هزارمتر شامل گلیم فرش و گلیم شیریکی بیج است.

دلیل کاهش تولید گلیم در سیرجان چیست؟
 یکی از مهم‌ترین دلایل کاهش تولید، افزایش قیمت مواد اولیه است. به دلیل رشد ۱۵۰ درصدی قیمت مواد اولیه از دو سال گذشته تاکنون، و با توجه به این‌که خرید مواد اولیه نیز نقدی شده است، تولید کم شده است. یکی دیگر از دلایل کاهش تولید، طرح هدفمندی یارانه‌ها و پرداخت یارانه‌ی نقدی به مردم است؛ بعضی از بافنده‌ها به خاطر دریافت یارانه دیگر رغبتی برای تولید گلیم ندارند. اکنون حدود ۵۵ درصد گلیم در شهر سیرجان بافته می‌شود و روستاییان کم‌تر به این حرفه مشغول هستند؛ خوش‌بختانه افرادی که اکنون مشغول بافت گلیم سیرجان هستند، به‌ویژه قشر جوان و دانشجو، نسبت به این حرفه دید هنری دارند.

تولید گلیم در سیرجان، صنعتی و متمرکز است و یا خانگی؟
 تمام تولید گلیم در سیرجان خانگی و به‌صورت غیرمتمرکز است و خوش‌بختانه با اقدام بسیار خوب و مهم دولت در خصوص بیمه‌ی بافنده‌ها، نیازی به ایجاد کارگاه متمرکز نیست، به همین جهت بافنده‌ها به این حرفه به عنوان شغل دوم در کنار خانه‌داری و یا

اصالت ملی، موفق به دریافت مهر اصالت یونسکو شدیم. جا دارد از مسئولان اتاق کرمان و معاونت صنایع دستی اداره‌کل میراث فرهنگی که در این راه، ما یاری نمودند تشکر ویژه کنم.

دریافت مهر اصالت چه منافعی برای تولیدکنندگان صنایع دستی دارد؟
 اعتبار این مهر پنج‌ساله است و دریافت آن به این معنی است که خط تولید استانداردهای جهانی را حفظ کرده است؛ بنابراین باعث بهتر شناخته‌شدن محصول در بازارهای جهانی می‌شود، ضمن این‌که تولیدکننده‌ای که مهر اصالت را دریافت کرده باشد به صورت آنلاین در سایت‌های مختلف دنیا به عنوان تولیدکننده‌ی صنایع دستی که هم‌هی استانداردهای جهانی را رعایت کرده است، معرفی می‌شود.

وضعیت تولید گلیم سیرجان را در حال حاضر چگونه می‌بینید؟
 تولید گلیم سیرجان در گذشته‌های نه‌چندان دور بسیار انبوه بود، اما اکنون تولید بسیار کم شده است. در حال حاضر ۴۰ تا ۵۰ تولیدکننده که نیمی از آن‌ها اشخاص حقوقی هستند، در سیرجان حضور دارند و در قالب تعاونی‌ها فعالیت می‌کنند؛ به این شکل که تهیه‌ی دار، ابزار و مواد اولیه با تولیدکننده است و بافت محصول با نظارت تولیدکننده بر عهده بافنده است، ضمن این‌که طبق قراردادی که بین طرفین منعقد می‌شود گلیم بر مبنای کیفیت، قیمت‌گذاری و دستمزد پرداخت می‌شود.

♦ اشاره: «محمد رضا انجामी» یکی از تولیدکنندگان گلیم «شیریکی بیج» است که به تازگی موفق به دریافت مهر اصالت یونسکو شده است. او که فعالیت در زمینه‌ی فرش را از سال ۶۹ با طراحی نقش فرش در شرکت فرش دست‌باف جهاد روستایی سیرجان آغاز کرد، پیشرفت کارش به حدی بود که دانشگاه را رها کرد و به مدت ۸ سال به کار طراحی فرش پرداخت. پس از خراب شدن بازار فرش، مردم در سیرجان به گلیم‌بافی روآوردند و انجामी هم کار خود را در زمینه‌ی طراحی گلیم از سر گرفت و بعد از ۸ سال وارد حوزه‌ی تولید شد و با راه‌اندازی شرکت تعاونی، فعالیت در زمینه‌ی تولید و صادرات گلیم شیریکی بیج را با ایده‌ها و نوآوری‌های خود ادامه داد. او اکنون یکی از موفق‌ترین تولیدکنندگان و صادرکنندگان گلیم سیرجان است و تولیدات او به خوش‌سلیقگی و کیفیت شهرت دارند. برای آشنایی با وضعیت گلیم سیرجان با «محمد رضا انجामी» به گفت‌وگو نشستیم.

اخیرا موفق به دریافت مهر اصالت یونسکو شده‌اید، در این خصوص توضیح دهید.
 برای دریافت مهر یونسکو، مواردی را که یونسکو اعلام کرده بود، باید رعایت می‌کردیم، از جمله‌ی این موارد مواد اولیه‌ی مرغوب، رنگرزی گیاهی و طبیعی و حتی بسته‌بندی ویژه بود که ما علاوه بر رعایت همه‌ی موارد مورد نظر یونسکو، برای بسته‌بندی گلیم هم از کاور چرم استفاده کردیم و حتی در بسته‌بندی هم از هیچ مواد مصنوعی استفاده نکردیم. خوش‌بختانه پس از دریافت مهر

ویژه‌های مد نظر داشته‌اند، با حفظ اصالت، در نقوش قدیمی دخل و تصرفی انجام دادیم و خوش‌بختانه نتیجه هم گرفتیم. به‌طور مثال از جمله این کارها یک گلیم ۲۴متری بود که تابستان گذشته طراحی کردم و نقشی بود که فرینه نداشت و البته با رنگ‌های جدید و روشن بافته شد و خوش‌بختانه مورد استقبال قرار گرفت.

اندکی در خصوص تاریخچه گلیم برای خوانندگان بگویید.

تاریخچه دقیقی در دسترس نیست. این محصول در ابتدا دست‌بافته‌ی عشایر بود که به عنوان کسک‌دان، توشه‌دان و وسایل کوچک که امروزه به عنوان تزیینی به کار می‌رود و آن‌زمان مصرفی بود، مورد استفاده‌ی عشایر که همواره در حال کوچ بودند، قرار می‌گرفت. وقتی عشایر ساکن شدند، از گلیم به عنوان زیرانداز هم استفاده می‌کردند. در واقع تاریخچه این محصول به حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ سال پیش برمی‌گردد، ضمن این‌که رنگ‌رزی آن کاملاً طبیعی، مواد مصرفی که پشم و یا پرنوس است، کاملاً استاندارد و از بهترین کالا و همچنین بیش از ۷۰درصد از نقوشی که مورد استفاده قرار می‌گیرد، ذهنی‌بافت است که باعث تنوع محصول می‌شود. به‌طور مثال یکی از متداول‌ترین نقوش، نقشی به نام «خطی» است، ولی هنوز دو گلیم خطی یک‌جفت دیده نمی‌شود. نقوش از قدیم نسل به نسل از مادر به دختر آموخته می‌شده است. در سیرجان عرف است که دختر در کنار مادر، درس و یا هر کار دیگری، گلیم‌بافی را نیز یاد بگیرد و همین باعث شده که نقوش باقی بمانند.

و حرف آخر...

هنوز بهترین بناهای بهترین نقاط دنیا، با قالی کرمان فرش است، اما متأسفانه این صنعت و هنر کرمان که شهره‌ی همه‌ی جهانیان بوده، به دلیل مواد اولیه، نقش و رنگ بی‌کیفیت دچار رکود شده، بنابراین من در طول مدتی که در زمینه‌ی گلیم سیرجان فعالیت می‌کنم همیشه سعی کرده‌ام آبرو، حیثیت و شخصیت این

محصول خاص، به دلیل تولید پایین و کم‌شدن یافته، مشکل در فروش و صادرات نیست، اما هموار کردن مسیر صادرات، تخصیص تسهیلات در قالب بنگاه‌های زودبازده و با نرخ بهره‌ی پایین به تولیدکننده و صادرکننده، از جمله درخواست‌های ما از دولت است. البته خوش‌بختانه در نشست اخیر استاندار کرمان و رییس اتاق کرمان جناب آقای جلال‌پور و سایر مدیران استانی با رییس سازمان

تحصیل می‌پردازند. غیرمتمرکز بودن تولید مزیتی است که باعث شده بافنده‌ها به راحتی به این حرفه بپردازند، ضمن این‌که با توجه به قیمت خوب محصول و درآمدزایی که تولید گلیم دارد، گرایش خوبی به این حرفه به‌ویژه از سوی قشر دانشجو صورت گرفته است.

وضعیت صادرات این محصول چگونه است؟

علی‌رغم این‌که تولید محصول کاهش یافته، تقاضا بسیار افزایش داشته است و به‌تبع وقتی تقاضای یک محصول بیش‌تر از عرضه باشد بازار کالا خوب خواهد بود. از طرف دیگر گلیم شیریکی پیچ سیرجان یک گلیم منحصربه‌فرد و ریزبافت‌ترین گلیم در تمام دنیا محسوب می‌شود که مشتریان زیادی در نقاط مختلف دنیا دارد؛ ضمن این‌که به دلیل سبک بودن و دوام زیاد این گلیم، استقبال خوبی از آن می‌شود. اما به دلیل عدم برگشت سرمایه قادر به صادرات گلیم به بسیاری از کشورهای جهان نیستیم؛ به همین جهت کشوری مثل چین، گلیم را از تجار ایرانی می‌گیرد و به آمریکا و اروپا صادر می‌کند.

کشورهای هدف گلیم فرش و گلیم شیریکی پیچ چه کشورهایی هستند؟

در واقع تمام نقاط جهان هدف گلیم سیرجان است و از این محصول در همه‌ی نقاط دنیا، از اروپا، آمریکا و آمریکای جنوبی گرفته تا کشورهای حاشیه‌ی خلیج فارس و آسیای دور، استقبال شده است.

وضعیت بازار داخل چگونه است؟ و آیا این‌که گلیم سیرجان کم‌تر در بازار داخل عرضه می‌شود به خاطر عدم شناخت مردم از این کالا است و یا استقبال نمی‌شود؟

متأسفانه در کشور به‌خوبی این محصول را نمی‌شناسند، حتی شهروندان کرمانی کم‌تر شناختی نسبت به گلیم سیرجان دارند. البته این موضوع بیش‌تر برمی‌گردد به تبلیغات این محصول در داخل کشور؛ به‌طور مثال در تهران که مکرر نمایشگاه‌های صنایع دستی برگزار می‌شود، مردم به خوبی گلیم سیرجان را می‌شناسند و خرید خانگی دارند. خریداران این محصول در داخل بیش‌تر از گلیم به عنوان رومیزی، جلوی میز و این‌اشیزخانه استفاده می‌کنند.

آیا برگزاری نمایشگاه‌های مختلف در استان‌های کشور به رونق این محصول در داخل کمک نمی‌کند؟

بله قطعاً تاثیر گذار است.

برگزاری نمایشگاه وظیفه‌ی کیست؟

بخشی از کار وظیفه‌ی دولت است و برخی هم وظیفه‌ی بخش خصوصی است، با همکاری کارها پیش می‌رود. من به عنوان یک تولیدکننده و تاجر، نمی‌توانم در استان نمایشگاه برپا کنم. مسیر باید توسط دولت هموار شود، نمایشگاه برپا شود و تسهیلاتی از جمله غرفه و یا اسکان رایگان در نظر بگیرند تا تولیدکننده برای حضور در نمایشگاه ترغیب شود. آن‌وقت اگر فروش هم نداشته باشد محصول شناسانده می‌شود و نمایشگاه‌های بعدی نتیجه‌بخش خواهد بود. البته توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری همواره نمایشگاه برگزار می‌شود و تسهیلاتی هم در نظر گرفته می‌شود، اما ضرورت دارد که این‌گونه نمایشگاه‌ها افزایش یابد.

به عنوان تولیدکننده و صادرکننده صنایع دستی، چه توقعی از دولت دارید؟

وقتی محصولی مثل گلیم سیرجان از خط تولید خارج می‌شود، تنها ۲۰درصد فروش داخلی دارد و ۸۰ درصد آن به خارج از کشور صادر می‌شود، بنابراین فروش خوب یک کالای صادراتی برمی‌گردد به روابط بین کشورها؛ به همین جهت اگر مشکلاتی مثل تحریم‌های مختلف اقتصادی وجود نداشته باشد، قطعاً صادرکننده راحت‌تر می‌تواند محصول را صادر کند، که البته منافع آن به تولیدکننده و بافنده هم برمی‌گردد. البته در خصوص این

علی‌رغم این‌که تولید محصول کاهش یافته، تقاضا بسیار افزایش داشته است و به‌تبع وقتی تقاضای یک محصول بیش‌تر از عرضه باشد بازار کالا خوب خواهد بود. از طرف دیگر گلیم شیریکی پیچ سیرجان یک گلیم منحصربه‌فرد و ریزبافت‌ترین گلیم در تمام دنیا محسوب می‌شود که مشتریان زیادی در نقاط مختلف دنیا دارد؛ ضمن این‌که به دلیل سبک بودن و دوام زیاد این گلیم، استقبال خوبی از آن می‌شود...

ملی فرش، تصمیم‌های خوبی اتخاذ شده که در پرداخت ۴۰درصد از هزینه‌ی نمایشگاه توسط اتاق بازرگانی، ۴۰درصد توسط سازمان صنعت، معدن و تجارت و فقط ۲۰درصد توسط بخش خصوصی نقطه‌ی امیدوی برای تولیدکنندگان و صادرکنندگان صنایع دستی است؛ چرا که متأسفانه فعالان صنایع دستی کرمان از حضور در نمایشگاه‌های خارجی به دلیل هزینه‌ای که در بر دارد، واهمه دارند. ضمن این‌که تاکنون نمایشگاه‌های مختلف به‌خوبی اطلاع‌رسانی نمی‌شده است. به‌طور مثال نمایشگاه دموکس بهترین بستر برای گلیم سیرجان بود، اما متأسفانه ما باخبر نشدیم. از طرف دیگر وقتی تجار ایرانی در نمایشگاه‌های مختلف جهان حضور پیدا نمی‌کنند؛ تاجر ترکیه این محصول را در سیرجان خریداری و در نمایشگاه‌های مختلف جهان به نام ترکیه عرضه می‌کنند و این، یکی از بزرگ‌ترین معضلاتی است که در حال حاضر گریبانگیر گلیم سیرجان شده است.

شما که گفتید بازار گلیم سیرجان خوب است، چرا تجار ترکیه اجازتی چنین کاری را پیدا می‌کنند؟

دلیل آن، ترس تاجرها و صادرکنندگان کرمانی از حضور در نمایشگاه‌های مختلف دنیا است. ضمن این‌که تاجر ترکیه در هر دوره‌ی خرید حدوداً یک میلیارد تومان گلیم خریداری می‌کنند، و از طرف دیگر محصول خوب و بد را با هم خریداری می‌کنند. بنابراین یکی از دلایلی که تاجر ترک وجود دارد، بدبافی برخی بافنده‌ها و تولیدکننده‌هاست، وگرنه اگر محصول خوب و باکیفیت تولید شود، در کشور خودمان تاجر فرش خریدار هستند. به‌طور مثال تاجر مختلف ایران برای خرید محصولات شرکت ما حتی تا دو ماه در نوبت می‌مانند و تا سفارش آن‌ها آماده شود. مشکل دیگری که وجود دارد این است که در حال حاضر از بین تولیدکنندگان گلیم سیرجان، فقط من کارت بازرگانی دارم و دیگران در این خصوص اقدامی نکرده‌اند که این هم یکی از مشکلات است. چرا که محصولی که تولیدکننده‌ی خوب آن هستیم و می‌توانیم فروشنده‌ی خوبی هم برای آن باشیم، باید به تاجر ترک برسد تا به نام ترکیه به فروش برسند. ضمن این‌که اگر تولیدکنندگان سیرجان در این زمینه گام بردارند، قطعاً اتاق بازرگانی هم از آن حمایت می‌کند. البته تقاضایی که از اتاق کرمان دارم این است که در خصوص صدور کارت بازرگانی به تولیدکنندگان گلیم سیرجان تا حد امکان شرایط آسان‌تری در نظر بگیرند.

در زمینه‌ی نوآوری در گلیم فرش و گلیم شیریکی پیچ، کارهای خوبی انجام شده؛ در این خصوص توضیح دهید.

نقوش شناخته‌شده‌ی گلیم سیرجان از گذشته وجود داشته، اما بنا به درخواست‌های خریداران که برخی رنگ خاص و یا نقش

وقتی تجار ایرانی در نمایشگاه‌های مختلف جهان حضور پیدا نمی‌کنند؛ تاجر ترکیه این محصول را در سیرجان خریداری و در نمایشگاه‌های مختلف جهان به نام ترکیه عرضه می‌کنند و این، یکی از بزرگ‌ترین معضلاتی است که در حال حاضر گریبانگیر گلیم سیرجان شده است.

به دلیل عدم برگشت سرمایه قادر به صادرات گلیم به بسیاری از کشورهای جهان نیستیم؛ به همین جهت کشوری مثل چین، گلیم را از تجار ایرانی می‌گیرد و به آمریکا و اروپا صادر می‌کند.

محصول در خانواده‌ی صنایع دستی حفظ شود. به‌طور یقین وقتی برای این محصول احترامی که لایق آن است، گذاشته شود؛ تا ابد باقی می‌ماند و همه از آن نفع می‌برند، و وقتی تخریب شود ضرر آن به همه، از بافنده و تولیدکننده تا صادرکننده و حتی تولیدکننده‌ی مواد اولیه و رنگ‌رز می‌رسد. کالایی مثل گلیم سیرجان، پیشینه‌ی ماست، متعلق به الان نیست که بگوییم ده روز کشف شده و ده روز هم داریم تولید می‌کنیم؛ این محصول قدمت ۲۰۰ساله دارد و آبروی گذشته، حال و آینده‌ی ماست. بنابراین اگر همه‌ی تولیدکنندگان و تاجر چندین دیدگاهی نسبت به این محصول داشته باشند، دیگر تاجر ترکیه‌ای جایی در خرید و صادرات این کالا به نام ترکیه نخواهند داشت. امیدوارم همه‌ی فعالان این حرفه به چنین دیدگاهی برسند و فقط به فکر منافع شخصی خود نباشند، بلکه اندکی هم دل‌سوز پیشینه و فرهنگ خود باشند.

توصیه‌هایی برای نگهداری قالی دستباف (۲)

دیدگاه

فخری الله توکلی

مدیرمسئول خبرنگار و عضو هیات نمایندگان اتاق کرمان

دیگر وجود دارند که به نسبت آسیب کمتری به قالی می‌رسانند:

۱- حشرات سلولوزخوار ۲- حشرات همه‌خوار.

به این ترتیب می‌توان متوجه شد که چرا در اغلب قالی‌های قدیمی پرز بسیار سریع‌تر از تار و بود آن از بین می‌رود و در میان حشرات مضر و آسیب‌رسان به قالی می‌توان بید را خطرناک‌ترین آن‌ها برشمرد. بیدها حشراتی هستند که دارای دگردیسی کامل می‌باشند. عمده‌ترین مراحل رشد در دگردیسی کامل به شکل زیر است.

پروانه کامل → شفیره → لارو → تخم

مرحله‌ی اصلی آسیب‌رسانی این حشرات به الیاف پروتئینی، مرحله‌ی لارو آن‌ها می‌باشد. به عقیده‌ی کارشناسان بید، در مرحله‌ی لارو از کراتین موجود در الیاف پروتئینی پشم تغذیه می‌کند و باعث از بین رفتن نقش اصلی تشکیل‌دهنده‌ی لیف‌های پروتئینی در پشم می‌شوند. گفته می‌شود که لارو بید در طی چهار نسل قادر به نابود کردن معادل ۴۳ کیلوگرم پشم است اما هنگامی که لارو به پروانه‌ی کامل تبدیل شد و به اصطلاح بال درآورد، دیگر نمی‌تواند خسارت خاصی به منسوجات به‌ویژه قالی وارد سازد. زیرا دیگر قادر به تغذیه از طریق کراتین‌های الیاف نیست. بهترین راه برای از بین بردن بید، نظافت و تمیز کردن قالی‌ها است. استفاده از انواع جاروهای دستی و برقی و همچنین برس‌های مخصوص، باعث بیرون آمدن تخم‌های بید از لابه‌لای پرزهای قالی می‌گردد. لازم است قالی‌ها را هر از گاهی (مثلاً سه‌ماه یکبار) جابه‌جا نمود و تمام سطوح پشت و روی قالی را در معرض جریان هوا به‌ویژه نور آفتاب قرار داد، نور آفتاب از عوامل اصلی در مبارزه با بید است. از آنجایی که بید عموماً در انتهای پرز قالی تخم‌گذاری می‌کند بهتر است سالی یک تا دو بار آن‌ها را به پشت خوابانده و ساعتی در مقابل نور آفتاب قرار داد و در همین زمان به جارو کردن آن نیز پرداخت. معمولاً قالی‌هایی که آویخته می‌شوند و یا مورد استفاده‌ی دائم هستند کم‌تر مورد تهاجم بید قرار می‌گیرند، اما قالی‌هایی که به دلایل خاص لوله شده و یا تا می‌گردند تا برای مدتی نگهداری شوند مانند قالی‌های موزه‌ای، بهتر است با مواد استاندارد شده‌ی ضدبید همراه گردند.

سوسک سیاه قالی از دیگر حشرات آسیب‌رسان به قالی دستباف است. این حشره با نام علمی *Attagenuspiceus* شناخته می‌شود. سوسک سیاه قالی پس از نفوذ به داخل پرز قالی شروع به جویدن

قارچ‌ها و در مقابل کاهش بیش از اندازه‌ی آن حتی موجب شکنندگی الیاف طبیعی می‌گردد. بنابراین باید از نوسانات شدید رطوبت در محل نگهداری یا استفاده‌ی قالی دستباف جلوگیری نمود. به تجربه ثابت شده است که اگر یک قالی در محیطی با رطوبت زیاد نگهداری و یا استفاده شود، در صورتی که به محل دیگری با مقدار رطوبت کم‌تر منتقل شود الیاف پروتئین‌دار آن (پشم و ابریشم) منقبض شده و فلس‌های آن‌ها تغییر شکل می‌دهد. استمرار این عمل باعث تخریب تدریجی الیاف مذکور می‌گردد. در کنار رطوبت، دمای هوا

بررسی عوامل آسیب‌رسان به قالی دستباف از جمله مباحثی است که در طی سال‌های اخیر مورد توجه بسیاری از کارشناسان و علاقه‌مندان قالی دستباف قرار گرفته است. در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان عوامل اصلی آسیب‌رسان به قالی دستباف را به دو گروه تقسیم نمود:

۱. عوامل آسیب‌رسان زنده

۲. عوامل آسیب‌رسان غیرزنده

(الف) عوامل آسیب‌رسان زنده

نیز می‌تواند تاثیر ثانویه‌ی دیگری در رشد انواع قارچ‌ها و موجودات ذره‌بینی بر روی قالی داشته باشد.

افزایش دما در کنار رطوبت مداوم باعث تسریع پیدایش قارچ‌ها و ایجاد لابه‌لای کپک می‌گردد و کاهش آن زمان تشکیل قارچ‌ها و کپک را به تاخیر می‌اندازد. بنابراین جهت نگهداری قالی به‌ویژه در موزه‌ها توصیه می‌گردد با توجه به این‌که اغلب قالی‌های موزه‌ای و قدیمی دارای الیاف پوسیده‌تری هستند، در محفظه‌ها و یا فضاهای بسته‌ای قرار گیرند تا حتی‌الامکان از نفوذ رطوبت و تغییرات دما در امان بمانند. برای این منظور استفاده از وسایل کنترل‌کننده‌ی هوا و وجود دستگاه‌های تهویه‌ی دائم ضروری است. یادآوری می‌گردد که اصولاً رشد هر نوع موجود ذره‌بینی، قارچ و کپک نیاز به عوامل مشخصی دارد. وجود حداقل ۷۵ درصد رطوبت نسبی و دمایی بالاتر از ۱۵ تا ۲۰ درجه‌ی سانتی‌گراد محیطی کاملاً مطلوب برای ایجاد عوامل مذکور است؛ لذا حداقل پیش‌گیری لازم برای جلوگیری از رشد انواع موجودات ذره‌بینی نگهداشتن میزان رطوبت هوا به مقدار کم‌تر از ۷۰ درصد و هم‌چنین جلوگیری از سکون هوا به هر ترتیب می‌باشد.

انواع حشرات:

حشرات از خطرناک‌ترین و آسیب‌رسان‌ترین عوامل زنده برای قالی دستباف محسوب می‌شوند. رشد حشرات نیز تا حدود زیادی به رطوبت هوا و دمای آن بستگی دارد. به‌طور کلی رشد و نمو حشرات در آب و هوای گرم و مرطوب بیشتر از شرایط آب و هوایی است. با بررسی انواع آسیب‌های وارده و در مطالعه‌ی انواع قالی‌های قدیمی و جدید که مورد تهاجم حشرات قرار گرفته‌اند می‌توان گفت حشراتی که به قالی دستباف نفوذ می‌نمایند، عمدتاً به تخریب الیاف پشم می‌پردازند. این گروه از حشرات را می‌توان حشرات کراتین‌خوار نام‌گذاری نمود. در مقابل این گروه از حشرات کراتین‌خوار دو گروه

می‌توان مهم‌ترین عوامل زنده‌ی آسیب‌رسان به قالی دستباف را چنین برشمرد.

انسان: انسان می‌تواند به طرق مختلف ناخواسته در آسیب‌رسانی به انواع دستبافته‌ها موثر باشد و قالی دستباف به جهت کاربرد مستقیم از مهم‌ترین آن‌ها است. کاربرد و استفاده‌ی صحیح قالی دستباف از مهم‌ترین نکاتی است که می‌تواند در حفظ و سلامت آن موثر واقع گردد. به عنوان مثال هیچ‌گاه نباید با کفش‌های آلوده به گل‌ولای بر روی قالی قدم گذاشت. ورود و نفوذ گل‌ولای به داخل الیاف و قرار گرفتن آن‌ها در لای پرزها باعث پوسیدگی زودهنگام قالی می‌شود.

همچنین مفروش نمودن اتاق‌ها و سالن‌ها با ابعاد متناسب می‌تواند در طول عمر قالی موثر واقع گردد. چنانچه اتاق‌های کوچک را با فرش‌هایی بزرگ مفروش نماییم علاوه بر آن‌که کناره‌های قالی در معرض فشار قفسه‌ها و اجسام سنگینی که در کنار دیوار قرار می‌گیرند خواهد بود و پوسیدگی زودرس را به همراه خواهد داشت، لبه‌های اضافی فرش نیز بر گشته و باعث ایجاد بریدگی و شکستگی کناره‌های قالی در بلندمدت خواهد شد. به هر حال، کاربرد مناسب و استفاده‌ی مطلوب از قالی دستباف در سلامت آن تاثیر زیادی خواهد داشت؛ از طرف دیگر حمل و نقل صحیح و بسته‌بندی دقیق فرش‌ها در هنگام جابه‌جایی می‌تواند باعث سلامت و طول عمر بیش‌تر قالی گردد.

انواع قارچ‌ها و کپک‌ها و سایر موجودات ذره‌بینی:

می‌توان گفت رطوبت مهم‌ترین و اصلی‌ترین عامل رشد موجودات ذره‌بینی به‌ویژه انواع قارچ‌ها و کپک‌ها است. همان‌گونه که می‌دانیم قالی دستباف ترکیبی است از سه نوع لیف گیاهی و حیوانی؛ ۱- پشم، ۲- ابریشم، ۳- پنبه، هر سه ماده‌ی مذکور در برابر رطوبت طولانی بسیار حساس و آسیب‌پذیر هستند. رطوبت زیاد باعث رشد

کاربرد مناسب و استفاده‌ی مطلوب از قالی دستباف در سلامت آن تاثیر زیادی خواهد داشت؛ از طرف دیگر حمل و نقل صحیح و بسته‌بندی دقیق فرش‌ها در هنگام جابه‌جایی می‌تواند باعث سلامت و طول عمر بیش‌تر قالی گردد.

انتهای پرز نموده و کانال‌هایی را در میان پرز آن به وجود می‌آورد. سوسک سیاه قالی فقط الیاف پشم را از بین برده و آسیبی به تار و بود نخ پنبه‌ای قالی نمی‌رساند. برای از بین بردن این حشره و جلوگیری از تخم‌گذاری آن باید از حشره‌کش‌های ویژه استفاده نمود. موربانه‌ها نیز که از مواد سلولوزی تغذیه می‌نمایند می‌توانند به الیاف سلولزی قالی آسیب برسانند. آن گروه از موربانه‌هایی که در داخل خاک زندگی می‌کنند می‌توانند با حفر تونل به سطح اتاق و محل‌هایی که قالی پهن شده است نفوذ کرده و الیاف قالی را از بین ببرند. استفاده از موانع فیزیکی مانند مصالح ساختمانی مقاوم (لایه‌های بتن موزاییک‌های پهن و بزرگ و...) و همچنین استفاده از مواد ضدموریانه و حتی نظافت کف اتاق‌ها در هر چند مدت، می‌تواند از آسیب موربانه‌های خاکی به قالی جلوگیری کند...

ادامه دارد

مروری بر بخش‌هایی از تاریخچه قالی کرمان و حضور ژنرال انگلیسی

ژنرال «سر پرسی سایکس» انگلیسی؛ کنسولگر و تاجر فرش کرمان (۱۹۰۱-۱۸۹۳م/۱۲۸۰-۱۲۷۲ ش): «به راه‌ها بنگر، به اوضاع مملکت پی ببر.» این یک ضرب‌المثل قدیمی رومی است، مصداق دروان فرمانروایی صدساله‌ی سراسر آشوب و استعمار قاجاریه. زیرا با نگاهی کلی و تاریخی به اوضاع آن عهد کشور، که پس از زوال صفویه و برآمدن افغان‌ها و جنگ‌های خونین افشار و زند، حتی پس از ظهور نخستین خان‌های مقتدر ترک‌تبار قاجار تا عهد سلطنت فتحعلی‌شاه مقتدر، ایران نام‌نبردترین، صعب‌العبورترین و درودست‌ترین سرزمین جهان شده بود که از انقلابات صنعتی، علمی‌الخصوص دانش بازرگانی نوین غرب، به دور از بینش و آگاهی مانده بود. گزارش‌های تمام سیاحان و حتی بازرگانان چندملیتی یا سرسپرده‌ی داخلی که در آغاز قرن نوزدهم از ایران دیدن کرده‌اند مبین فجایع و مشکلات مملکت در زمینه‌های کاهش جمعیت، فقر و انحطاط بی‌سابقه‌ی اقتصادی، نامنی‌های شدید طرق تجاری و عدم ترغیب و تولید کالاهای صنعتی داخلی، گریز نسل‌ها و خاندان‌های بزرگ بازرگان ایرانی و پناهندگی در کشورهای هم‌جوار هند، بریتانیا، عراق، عثمانی و روسیه بود. ولایت کرمان از این جریان‌ها مستثنا نبود، به‌ویژه که در اوان ظهور قاجاریه به دلیل انتقام‌جویی‌های آقامحمدخان قاجار متحمل بیش‌ترین ضرر و زیان‌ها شده بود و آثار لطمات و آسیب‌های جبران‌ناپذیر اقتصادی کرمان حتی تا پس از مرگ آقامحمدخان نیز وضع مساعدی نیافت، هرچند که در عهد سلطنت فتحعلی‌شاه و پس از او محمدشاه قاجار، سررشته و یافت صنایع داخلی و تجاری کرمان شاهد ترمیم اقتصادی نسبتاً سریع و شوکی گردیده بود و تنها در این دوره، قالی کرمان دوباره در چرخه‌ی سفارش و تولید افتاد، اما همچنان تجارت و دادوستد این کالای نفیس و مرغوب کرمانی در رده‌ی درباری بوده و به نوعی هنوز بومی مملکت محسوب می‌شد. اما در عهد ناصرالدین‌شاه (۹۶-۱۸۴۸م/۱۲۳۷ ش) و به‌واسطه‌ی کوشش‌ها و تدابیر زیرکانه و مصلحانه‌ی وزیر اعظم و نوگرای او؛ میرزا تقی‌خان امیرکبیر، راه تجاری خلیج فارس، بنادر سوق‌الجیشی آن و شاهراه‌های تجاری جنوب‌شرق ایران بار دیگر به روی جهان گشوده شد و هر روز کشور شاهد باز شدن باب سیاست و تجارت با خارج شده و باعث برونش عظیم و نابرابر تکنولوژی صنعتی، گسترش بازرگانی و سرازیری سرمایه‌های غربی، استقرار و تاسیس می‌گردد. این اقدامات چندملیتی دادوستد کالا به‌ویژه قالی پر ارز و درآمد در ایران گردید.

اما دهه‌های آخر قرن نوزدهم، جنوب شرقی کشور شاهد ناآرامی‌ها و شورش‌های طوایف بلوچ، قشقایی و عرب کرمان و سیستان بود و راهزنی و چپاول و غارت‌های بی‌حد و مرز، آنان نمایندگان و بازرگانان هندی، زردتشتی و ارمنی کاروان‌های تجاری پر از امتعه‌های پر زرق و برق و قالی و منسوجات «کمپانی هند شرقی انگلیس» را به‌شدت به ستوه و گله آورده بود. به واقع با مرگ امیرکبیر، دولت ضعیف گشته بود و قدرت مقابله با طغیان‌ها را نداشت. از این منظر، تجارت رقیابتی و رونق‌گرفته‌ی کرمان دوباره از قافله‌ی اقتصاد جهانی عقب ماند و از دست دادن تجارت انحصاری ولایات جنوب شرقی ایران، نگران‌کننده‌ترین رویداد برای «کمپانی هند شرقی انگلیس» بود که صدمات غیر قابل تحمل و مخالف پیشرفت تجارت و منفعت آشکار فرمانروایان انگلیسی حکومت «سیماز» هندوستان بود و اگر به سرعت عکس‌العمل و ضربه‌ای کارآمد در این‌باره انجام نگیرد در انتها منجر به خسارت سراسر امور سرمایه و حیثیت این کمپانی سلطنتی خواهد گردید، اما چنین نشد؛ زیرا انگلیسی‌های «کمپانی هند شرقی انگلیس» ششما و به‌وسیله‌ی قوای شرقی و غربی خود دست به‌کار شدند، به‌ویژه که وزارت خارجه‌ی انگلیس و هند ناچار برای برقراری امنیت و ایجاد فضای باز سیاسی و بازرگانی در جهت حفظ منافع پرسود و کلان «دیوان بازرگانی هند» مستقر در هندوستان و «دفتر مرکزی تجاری لندن» بریتانیا، ژنرال «سایکس» با نام واقعی «سر پرسی مولر ورث سایکس» را گزینش کرده و اعزام کرمان می‌کند.

به‌واقع، ستوان «سر پرسی سایکس» که متولد سال ۱۸۶۷ میلادی برابر با ۱۲۴۷ هجری شمسی در انگلستان می‌باشد، ابتدا کار خود را در هندوستان (خدمت افسری در کمپانی هند شرقی لندن) شروع کرد و به دلیل نبوغ خاص خود و آشنایی با امور دفتری و بازرگانی و قدرت نظامی‌اش، هم‌زمان با اجرای مأموریت‌های میانجی‌گری، اما موفق و حساس خود، بخشی از سرزمین‌های آسیای میانه را درنوردید و درگیر مبادلات تجاری پرپراز و گسترده‌ی شد. حتی پیش از اعزام هیات رسمی او به سوی ایران و کرمان، در سال‌های (۲-۱۸۹۱م) در سمرقند و بخارا و تاشکند (ماورای ترکستان) در سفر و کسب اطلاعات تجارت متریقی برای «کمپانی شرقی هند و انگلیس» بود. در این سال‌ها ماجراجویانه و نیز گذری سفرهایی کوتاه به ایران داشت و آشنایان و دوستان زیادی، (از مقامات سیاسی گرفته تا بازرگانان داخلی و تابع/ سفرنامه‌ی سایکس، ص ۲۴۰) و خرده‌تجار شرقی و غربی، برای خود دست و پا کرده بود. روحیه‌ی سازگاری و پایداری همراه با تحرک و پویایی بسیار و داشتن شمه‌ی سیاسی عالی سایکس جوان، «حکومت هند و لندن» را واداشت تا برای انتخاب کنسولگری ایالات جنوبی ایران، فوراً او را برگزیند. حقیقتاً از چشم «کمپانی هند شرقی انگلیس» و حکومت بریتانیا از هر لحاظ، او بهترین گزینه برای مقاصد و منافع خارجی آنان بود.

بنابراین یک‌سال بعد (۱۸۹۴م/۱۲۷۲ ش)، ستوان سر پرسی سایکس که افسر جمعی هنگ دوم پرچمدار «کمپانی هند شرقی انگلیس» و به فرمان «وزارت خارجه و جنگ» مأموریت‌هایی را در ایران به انجام رسانیده بود، جهت گشایش کنسول‌خانه در کرمان به معیت خواهر جوان، نقاش و هنردوستش «الا سایکس» از هند اعزام ایران شد. مقر کنسول‌خانه درون باغی بزرگ واقع در یک‌میلی خارج شهر کرمان بود. سایکس که در آن زمان تنها ۲۶ سالش بود، پیش از سفرها و مأموریت‌های خود به ایران، زبان فارسی را خوب فرا گرفته بود. مصاحبت‌ها و نشست و برخاست‌های دوستانه‌ی او در «کمپانی هند شرقی» با تاجران ایرانی تابع انگلیس و مهمتر، زردتشتیان پارسی‌زبان یزد و کرمان مقیم هندوستان، او را با این زبان آشنا کرده بود. «چنان‌که پس از اعزام به ایران و سفر به کرمان به این زبان کاملاً تسلط و احاطه داشت.» (سفرنامه‌ی سایکس، ص ۹) عملاً او نیز شخصاً به ایران و ایرانیان علاقه‌ی وافری داشت و کتاب‌های بی‌شمار تالیفی او در باب تاریخ ملت و هنر ایران گویای این حقیقت است. وظیفه‌ی سایکس در ابتدا، تاسیس کنسول‌خانه‌ی انگلیسی در مرکز ولایت کرمان و استقرار امپراطوری مخفیانه اما تام‌الاختیار بریتانیا در جنوب‌شرق بود. «وظیفه‌ی دیگر سایکس، حمایت از اتباع «کمپانی هند شرقی انگلیس» و کمک به آن‌ها در صورت لزوم بود. علاوه بر این، وی و کارکنان تحت امرش اوقات بسیاری را مصروف رسیدگی به کارهای مربوط به سیاحان، بازرگانان و دیگر مسافران تابع انگلیسی می‌کنند که شمار آن‌ها بسیار زیاد است.» (انگلیسی‌ها در میان ایرانیان، ص ۱۶۹)

مهم و امنیت در سرحدات کرمان و سیستان و رو به ترقی و پیشرفت انداختن کالاهای تولیدی «از جمله قالی عصر ترمه و منسوجات» کرمان، ژنرال سایکس با فعالیت‌های مستمر و پشتکاری زیاد و همچنین طرح رفاقت و دوستی با سیاسیون، دیپلمات‌ها و همتایان انگلیسی خود در بنادر عباس و بوشهر و شهرهای مهم تجاری اهواز و بصره و جلب توجه تاجر بزرگ انگلیسی، هلندی، بلژیکی، فرانسوی، نیوزلندی و شرکت‌هایی که به دنبال کسب ثروت و منفعت بودند، سرمایه‌گذاری‌های اینان را در کرمان ترغیب و تشویق کرد و باعث بسط و توسعه‌ی تجارت در این شهر شد. بر این اساس تولید قالی «عصر ترمه» کرمان مرتباً و به سرعت افزایش یافت. همچنین سایکس که زیرکانه از علائق خیلی از هم‌وطنان خود و دیگر اروپاییان به بازی‌های سرگرم‌کننده و مشوق تیراندازی، کریکت هندی، تنیس و چوگان ایرانی آگاه بود «به تاسیس انجمن‌های ورزشی به اسلوب غربی در شهر کرمان دست زد.» (سفرنامه‌ی سایکس، ص ۲۳۸) و برای دیگر خارجیان تابعه و بازرگانان نیز تسهیلاتی در نظر گرفت و وسایل راحتی آنان را فراهم کرد. این جریان توجه خیلی از بازرگانان بزرگ اروپایی و صاحبان تجارت‌خانه‌ها و نمایندگی‌های دادوستد امتعه‌های ایرانی را به خود جلب نمود و امری بسیار موفق و باب پسند اروپاییان و آمریکایی‌ها تلقی شد. تنها روس‌ها و بازرگانان تابع آن‌ها اجازه‌ی حضور و شرکت در انجمن‌ها و مسابقات ورزشی را نداشتند و سایکس شخصاً بر وقوع این امر خیلی اصرار و کنترل نظارت یافت. اما مهم و غیر عادی این‌که توجه کمپانی‌های بزرگ و معتبر صادرکننده‌ی قالی ایران به این جو تجاری باز غیرقابل اجتناب است و شگفت‌آور نیست که «به این خاطر تجارت‌خانه‌ی انگلیسی کشتی‌رانی، حمل‌ونقل و راه‌سازی «برادران لیچ» واقع در بصره و اهواز و تجارت‌خانه‌ی «هووتر و پسران» که افتخارا حتی وظایف کنسولگری و بازرگانی هلند و فرانسه را انجام می‌داد و همچنین کمپانی انگلیسی-سوئدی «زیگلر»، بازرگانان و نمایندگان فعال خود را به سوی کرمان گسیل کردند.» (همان، ص ۲۳۳ و ۲۱۸)

نتیجه‌ی این برونش‌های گسترده‌ی پولی و سرمایه‌ای کمپانی‌های غربی، تجارت و دادوستد قالی «عصر ترمه و بعدها بهارستان» کرمان با شتابی بیش از همیشه به راه خود ادامه داد و میزان تقاضا برای قالی کرمان در بازارهای غرب بیش از هر موقع دیگری افزایش یافت. مورد دیگر این‌که «تا قبل از رسیدن سایکس به کرمان، تنها در آن شهر نزدیک به چهل هندی بازرگان اقامت داشتند. اما چهار سال بعد، به واسطه‌ی فعالیت‌های گسترده و امنیتی سایکس، مرزهای

جنوب شرقی دوباره به هندوستان گشوده شد و جمعیت تاجران هندی چندین برابر گشت.» (انگلیسی‌ها در میان ایرانیان، ص ۱۹۵) سال سوم تاسیس کنسول‌خانه‌ی کرمان، قتل ناصرالدین شاه (۱۸۹۶م/۱۲۸۴ش) اتفاق افتاد. در این زمان شالی‌بافی کرمان به واسطه نفوذ سیاست جاه‌طلبانه و منفعت طلب حکومت بریتانیا و بورش عظیم اقمشه‌ها و امتعه‌های ارزان انگلیسی رو به کاهش و تنزل بود و فرش‌بافی جایگزین آن شده بود. در این سال‌ها، سایکس تقریباً درگیر ماجرای کاملاً متفاوت گشته بود. حمایت‌های واسطه‌گرانه‌ی اولیه‌ی او از تجارت، ترقی طرق و نظم شهر و دیار مردم کرمان و جنوب شرق ایران، این دفعه به نفع وطن مادری خود «بریتانیا» تبدیل شده بود که منشاء گرانی و سختی روزگار برای بازرگانان، صنعتگران و هنرمندان کرمانی شد. در سال‌های سقوط شال‌های امیری، خود ژنرال سایکس فعالانه با پی‌گیری سیاست‌های پول و منفعت‌پرستانه‌ی کشورش «بریتانیا» نقش اصلی را داشت. او با توافق و فرمان سلطنتی حکومت بریتانیا با دعوت از تاجران هندی، زردشتی، انگلیسی و ارمنی «منچستر و لندن» و هجوم کالاهای ارزان‌قیمت و فراوان انگلیسی به وسیله‌ی کمیانی‌های خارجی باعث اشباع بازار شال کرمان، از رونق افتادن و زوال آن شده بود. این اوضاع تا پایان حکومت قاجاریه همچنان ادامه یافت و «با رونق صنعت شالی‌بافی در کرمان و رکود بازار شال، نیروهای شاغل در صنایع شالی‌بافی سریع جذب فرش شدند.» (شال‌های ترمه‌ی کرمان، ص ۳۸) حکومت قاجار نیز هیچ خط مشی اساسی برای نجات تجارت کرمان نداشت. فقط اروپاییان به‌واسطه‌ی سیاست بریتانیا و مقر کنسول‌خانه‌ی سایکس، همه نفعی در این کار داشتند.

با ترقی و پیشرفت سریع صنعت و هنر قالی‌بافی کرمان، سایکس، شکره، ثروت، تاثیر و منفعتی برابر در آن عصر که باعث جلب توجه فراوان او بدین هنر بومی شد. قالی «عصر ترمه» کرمان بازاری‌های انگلستان، بین‌النهرین، قاهره، استانبول و هند را فراگرفت و به این واسطه روزگار ایالت کرمان خیلی سریع به واسطه‌ی قالی‌های مرغوب تولیدی، با شتاب و پر سود تغییر یافت. «این‌بار محصول کار تجار و تولیدکنندگان کرمان انحصاراً با کشتی به آمریکا و اروپا می‌رفت و زینت‌بخش منازل و سالن‌های لوکس غربی می‌شد.» (شال‌های ترمه‌ی کرمان، ص ۲۹۶) یا از دیدگاه سایکس فرش کرمان این‌گونه تعریف می‌شود: «هیچ مناعی با قالی کرمانی... نمی‌تواند رقابت کند در این صنعت به‌طور قطع از نفیس‌ترین صنایع ظریف‌های است که در دنیا به‌وجود آمده. طرح و رنگ‌آمیزی‌های آن تحسین انسان را جلب می‌کنند... و این طرز بافت در بازارهای اروپا نهایت ظرافت و مطلوب است.» (سفرنامه‌ی سایکس، ص ۲۳۳) و به این دلیل چنین به نظر می‌رسد که تولیدکنندگان، بازرگانان و تجار قالی کرمان در این سال‌ها باید ثروتمند و متمول شده باشند. به همین خاطر حتی سایکس در کتاب خود این چنین امار می‌دهد که «فقط در شهر کرمان در حدود ۱۰۰۰ دار قالی‌بافی وجود دارد و ۱۰۰ دستگاه در راور و در سایر روستاهای این ناحیه فقط ۳۰ دستگاه مشغول به کار است» و جالب این‌که بشم و پنبه‌ی مرغوب کرمان، فرش و بافته‌های پشمی «عصر ترمه و بعد بهارستان» آن که جزو اقلام صادراتی به خارج از طریق بندرعباس و خلیج فارس می‌باشد، «برای نخستین‌بار در دوران قاجاریه با گذر از اقیانوس هند حتی به چین و ژاپن فرستاده می‌شود.» (شال‌های ترمه‌ی کرمان، ص ۲۳۵) پس از تقسیم ایران در اوت ۱۹۰۷م به مناطق اشغالی روس در شمال و انگلیس در جنوب، سایکس دست تاجران روسی را از بازارهای تولیدی کرمان کوتاه کرد و تجارت آن‌جا را تنها در انحصار ملیت‌های هندی، انگلیسی و شرق و غرب دور قرار داد. «وضع بازرگانی روسیه و ایران در این ایام بالاخص از ۱۸۹۹م که راه رشت و تهران تسطیح‌شده گردیده، تغییرات شایانی نموده و ایران به‌وسیله‌ی جاده‌های شومس‌ی شمالی که کاملاً نقطه‌ی مقابل طرق خراب نواحی جنوبی است، ملو از امتعه‌های روسیه بود.» (سفرنامه‌ی سایکس، ص ۱۹۵) بنابراین سایکس پس از پیروزی و امپراطوری انحصاری انگلیسی‌ها در جنوب ایران، تجارت‌خانه‌ها و نمایندگی‌های

کمیانی‌های روسی از جمله «بنگاه تجاری روسیه» فعال در بوشهر و کرمان و همچنین «تجارت‌خانه‌ی طومانیاس» روسی را برچید. «بانک استقرایی» روسی را تعطیل کرد و حق دریانوردی «شرکت کشتی رانی تجار و تجاری روسی» در خلیج فارس را فسخ نمود که البته بی‌کمک و بی‌پشتیبانی فشار قوای ایرانی هم ممکن نبود و در تحقیق این امر، سایکس از وکیل و نایب‌الدوله‌ی معتمد قاجار کرمان نیز دست یاری گرفته بود.

به واقع، هم‌زمان و هم‌عصر با استقرار کنسولگری ژنرال سایکس در کرمان، عبدالحسین میرزا فرمانفرما، وکیل‌الدوله‌ی قاجار و والی کرمان و سیستان بود. سایکس خیلی سریع به محض تاسیس کنسول‌خانه و آشنایی آغازین با وکیل‌الدوله، با او طرح دوستی و الفت ریخت و با او مرادوت و تبادل نظرات مصلحانه‌ای ایجاد کرد. عبدالحسین میرزا فرمانفرما، نیز چون زیر دست افسران اتریشی تربیت شده بود به دو سه زبان اروپایی آشنا و از رموز لشکری و سیاسی اطلاعاتی داشت. سایکس در کتاب خود از این شخصیت ایرانی همیشه به اعجاب و صمیمیت یاد می‌کند. سایکس می‌نویسد: «علاقه‌ی وکیل‌الدوله فرمانفرما به شکار، ارتباطات و مرادوت‌های خارجی، اصلاحات ولایتی و تسطیح و راه‌اندازی مسیرهای تجاری و مهم‌تر از همه عشق و حرارت فوق‌العاده به هنر کرمان زبانزد بود.» (سفرنامه‌ی سایکس، ص ۱۰۶ و ۲۳۳ و ۲۴۷) فرمانفرما همچون والیان سلف خود از جمله: ابراهیم‌خان ظهیرالدوله و وکیل‌الملک کرمانی، در این سال‌ها به ترویج و ترقی بسیار هنر قالی کرمان کمک کرد و یکی از خدمات شایان او همراه و دوشادوش سایکس ایجاد امنیت در مسیرهای کاروان‌رو و تجاری کرمان - هند بود و حتی با تعقیب اشرار و قلع و قمع راهزنی‌ها، کرمان میزبان با محبت کلیه‌ی بازرگانان و مسافران اروپایی از سوی بین‌النهرین شده بود و خود فرمانفرما پذیرایی گرمی از خارجیان به‌عمل می‌آورد. حتی به پیشنهاد سایکس و همکاری فرمانفرما پس از مطالعات کافی قرار شد «بین اهواز و اصفهان برای عبور و مرور کاروان‌های تجاری و سباحتی کرمان-بین‌النهرین پلی احداث شود و «کمیانی لینچ» با تعلق خاطر و قبول هزینه این وظیفه را پذیرفت.» (سفرنامه‌ی سایکس، ص ۲۹۰) جدای از این فعالیت‌های ثمربخش، در سال (۱۸۹۹م/۱۲۷۸ش) خود ژنرال سایکس یکی‌دوبار شخصاً دست به تجارت قالی «عصر ترمه» کرمان زد و سود شایانی از آن دریافت کرد، تا این‌کالی نفیس و باب پسند جهان منحصراً به تجارت‌خانه‌های اروپایی متکی نباشد. سایکس پس از ایجاد امنیت در سرحدات سیستان و بلوچستان و استقرار شاهراه‌های تجاری کرمان به هند، تصمیم گرفت برای آزمایش نمودن امنیت مرزهای شرقی دست به یک تجربه بزند. البته بر اثر اصلاحات و کاردانی‌های موثر او و اتحاد با قوای دولتی عبدالحسین میرزا فرمانفرما شرایط بسط تجاری کرمان خیلی دل‌گرم‌کننده می‌نمود. بنابراین سریع به دستور و حمایت‌های نظامی و مالی او یک کاروان بزرگ تجاری ترتیب داده شد و مقداری مال‌التجاری کرمانی به کوئته فرستاد تا مناسبات سیاسی-تجاری حکومت هند-کرمان به حالت دوران سراسر آرامش و ثروت پیش از استقرار کنسول خانه کرمان برگردد، چه هر دو طرف مصمم شده بودند تا منافع خود را در ایران حفظ کنند در نتیجه: «در اجرای این منظور چند فرد قالی و قالیچه‌ی نفیس و ممتاز که قبلاً به هندوستان فرستاده نشده بود، عدل‌بندی نموده، مقداری ابریشم... پارچه... نیز تهیه و تحت مراقب و راهنمایی دو نفر بلوچ... به کوئته حمل گردید.» (سایکس، ص ۴۱۳) قالی «عصر ترمه» کرمان همراه با بقیه‌ی امتعه‌ی تجاری سایکس، بدون هیچ تاخیری پس از سوار شدن بر قطار کوئته روانه بندر کراچی شد و از آن‌جا بکراست به مرکز حکومت هندوستان؛ «سمیلار» راه یافت. بلافاصله از این حرکت شگرف سایکس، حکومت هند استقبال شایانی می‌کند و مال‌التجاری سایکس را به قیمتی عالی و پرسود می‌خرد. از این‌رو اندیشه‌ی سایکس جهت ایجاد اتحاد بازرگانی مستقل هند-کرمان عملی شد. حتی در سال ۱۹۰۰م/۱۲۷۹ش سایکس بار دیگر بنا به درخواست حکومت هند و تشخیص جایگاه و توان سیاسی-اقتصادی کرمان در نظر او «لذا به وسیله‌ی اینجانب دومین قافله که مشتمل

بر مقدار بیش‌تری مال‌التجاره بود از کرمان حرکت کرد.» (همان، ص ۴۱۳) که باز به نفع ثروت و سرمایه‌ی سایکس تمام شده بود و این در حالی بود که حکومت مرکزی قاجار نسبت به شناخت جایگاه قالی کرمان به دور از بینش و آگاهی بود و برای بهبود اوضاع تجاری کرمان هیچ‌گونه تلاشی به عمل نیاورده بود و در نتیجه: دورنمای برقراری اتحاد خارجی، سایکس بار دیگر روابط تجاری میان کوئته- هند و کرمان را رونق داد و باعث سرازیری سرمایه و پول به کرمان برای تولید هرچه بیش‌تر قالی «عصر ترمه» و دیگر صنایع بومی شد. به‌ویژه که حتی نایب‌السلطنه‌ی هندوستان به خرید امتعه‌ی کرمانی علاقه‌مند می‌شود و از اهداف و تصمیمات سایکس حمایت و پشتیبانی می‌کند و همراه با تحرکات تجاری او تربیاتی را جهت بسط دادوستد قالی و امتعه‌های کرمانی در سراسر تجارت‌خانه‌های هند به‌وجود آورد که عملاً این نخستین گام در اشتها قالی «عصر ترمه و بعدها بهارستان» کرمان در سراسر خطه‌ی هندوستان و سند شد و این «امتياز بازرگانی استثنایی» تنها به ژنرال سایکس ارائه و تقدیم گردید. به‌واقع، سایکس هم‌زمان با انجام وظایف معتمد کنسولی در این سال‌ها بنا به تصمیم خود و نیز خواسته‌ی حکومت هند از پیش‌گامان تجارت و صادرات فرش «عصر ترمه و بهارستان» کرمان شده بود.

اما ۱۹۰۱م/۱۲۸۰ش، سال پایان خدمت سایکس در کرمان بود. در این سال البته بنا به تقاضاهای مکرر خود، سایکس برای شرکت در جنگ‌های ترانسول و مبارزه با بوئرها به آفریقای جنوبی می‌رود. دیری از این ماجرا نگذشت که سال ۱۹۱۷م/۱۲۹۶ش، در در جنوب‌ی سایکس پایانی اما خانمان‌سوز جنگ جهانی اول، بازگشت دوباره‌ی سایکس به جنوب‌شرق اتفاق افتاد که این‌بار حامل فرمان تاسیس و سازمان‌دهی مقتدرانه‌ی «پلیس جنوب ایران» از سوی حکومت هند بود. سایکس فوراً قوایی متشکل از سه نفر افسر انگلیسی و پلیس محلی مرکب از یازده‌هزار سوار و پیاده (هندو و ایرانی) تشکیل داده، نظم و آرامش شهرهای جنوبی ایران را دوباره به دست می‌گیرد. علی‌الخصوص زمانی یک تیپ کامل در کرمان مستقر کرد که در این برهه‌ی زمانی تولید و تجارت قالی «عصر بهارستان» آن وضعی اسفبار و ناپایدار داشت و هیچ حمایتی از آن نمی‌شد و صادرات دوباره‌ی آن تضمین شده نبود. جالب این‌جاست که در این برهه از زمان نیز تمام هم و غم و کشمکش‌های سیاسی و نظامی ژنرال سایکس، تنها دستگیری «سرهنگ واسموس» یا «لورنس آلمانی»، شورشگر و مخزن نظم و امنیت ولایات جنوبی بود. به این خاطر دیگر حوصله‌ی سایکس از تشویق و علاقه به هنر قالی کرمان خارج از توجه، اعتبار و توان کمکی او شده بود و چون همیشه درگیر با قوای چریک‌های محلی بود نتوانست بار دیگر تجارت قالی کرمان را بر عهده بگیرد. از این باب تشخیص آینده‌ی قالی کرمان در نظر سایکس غیرقابل تصور شده بود. بنابراین حتی پس از دهه‌های مصیبت‌بار جنگ جهانی اول بحران عدم افزایش و صادرات قالی «بهارستان» کرمان ادامه یافت و تولید آن به پایین‌ترین حد خود رسید.

سایکس تا دسامبر ۱۹۱۸م/۱۲۹۷ش در ایران بود و بعد از آن تاریخ برای گذراندن دوره‌ی تقاعد خود به انگلستان مراجعت می‌کند و سرانجام در تاریخ یازدهم ژوئن ۱۹۴۵ میلادی مطابق با بیست‌ویکم خرداد ۱۳۲۴ در سن هفتادوهشت سالگی در لندن بدرود زندگی می‌گردد.

منابع و ماخذ:

۱. سفرنامه‌ی ژنرال سر پرسی سایکس (ده‌هزار میل در ایران)، ترجمه‌ی حسین سعادت‌نوری، ۱۳۴۳.
۲. انگلیسی‌ها در میان ایرانیان، دنیس رایت، ترجمه‌ی اسکندر دلدمر، ۱۳۸۵.
۳. پلیس جنوب ایران، منیره راضی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
۴. کرمان؛ از مشروطیت تا سقوط قاجار، غلامعلی نجم‌الدینی، ۱۳۸۵.
۵. شال‌های ترمه‌ی کرمان، ایمان کربایی کرمانی، فرهنگستان هنر، ۱۳۸۸.
۶. قالی ایران، سیسیل ادواردز، ترجمه‌ی مهین‌دخت صبا
۷. فرش ایران، خانم شیرین صوراسرافیل